Ч. 20. rocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 18. травня 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот.
В Америці 2 дол. річно.
Зміна адреси 50 сотиків.
Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

18-го травня соймові вибори

в повітах Луцьк, Рівне, Костополь!

Величезне захоплення всього українського народу викликали були перші соймові вибори на Волині в 1922-ому році, коли всі соймові й сенатські мандати добула єдина українська бльокова листа ч. 16.

Зі здивуванням і страхом приглядались свідомі українці пізніщим великим комуністичним процесам і неприродньому ростові сельробівських впливів на Волині.

Як громом ударили всіх українців соймові вибори на Волині у 1928-ому році, коли на 26 мандатів ворожа українському народові одинка добула аж 14 і такаж ворожа інтернаціональна сельробівська 8-ка 4 посольських і сенатських мандатів.

Все це доказувало, як страшно кидався на всі боки український нарід Волині у страшних умовах і в сітях ворожих впливів.

З тим більшою увагою слідкує весь український нарід за теперішніми виборами на Волині. Всі українці очікують вияву, що на Волині скінчилися всякі експерименти. Що українці Волині зрозуміли своє тяжке становище і найшли вже правильний шлях виходу з того становища. Що українці Волині стають на один фронт боротьби за свої права з величезною більшістю українського народу в Галичині — з його орґанізованою силою Українським Національно Демократичним Обєднанням.

Волинські виборці українці не заведуть тих сподівань і як один голосуватимуть лише на список

Ч. 18.

Ми спокійно очікуємо висліду волинських виборів. Передвиборча акція на Волині переконала нас, що українське громадянство Волині має вже досить всяких експеріментів. Воно хоче у себе творчої праці у спілці з більшістю українського народу в Галичині. Воно виявить це і при виборах голосуючи лише на листу ч. 18.

Причина лиха.

На цілому світі є та свята правда, що спільне нещастя обєднує. І це є зовсім природне, бо люде на протязі довгих віків уже не раз і не двічи мали нагоду переконатися, що обєднання це є сила, а саме сили потрібно для того, щоби позбутися нещастя. Найкращі зразки обєднання в нещастю цілих народів дала нам світова війна. Візьмім Німеччину, чи Францію, Бельґію чи Анґлію — всюди нарід як один пішов водне на оборону загроженої батьківщини. Те саме бачили ми у тих народів, які щойно по світовій війні відзискали свої держави: чехи, поляки, литовці і т. д. Вже тепер, коли Анґлії загрожують погані справи в її кольоніях, бачимо, як всі анґлійці підтримують свій робітничий уряд, хоч не всім з урядовим табором подорозі. Бачимо й у Польщі, як уже тепер погана господарка т. зв. санації обєднує ріжні польські партії для спільної оборони. І здається, що лиш для нас українців та свята правда є порожнім звуком. Наше розбиття причинилося до упадку нашої держави, те розбиття приносить нам шкоди на кожному кроці, а проте ми й дальше бродимо ріжними шляхами, сіємо між собою незгоду і самі з собою неправдою воюємо та витворюємо в народніх масах пригідний ґрунт для праці ворогів нашого народу.

Ми знаємо цю нашу українську хибу, бо таки частенько про неї можна в нас почути. Але знати її й про неї говорити мало. З нею треба боротися і то вперто боротися, бо вона головним чином стоїть на перешкоді наших змагань. Зокрема вперто й завзято треба боротися з тією хибою на Волині, де умови нашого існування такі тяжкі, де сили наші такі кволі, де праці такий безмір.

Ось вже 18-го травня луцька округа (повіти Луцьк, Рівне, Костополь) стає втретє до соймових виборів. 1922-ий рік показав українцям Волині, як **треба** йти до виборів. 1928-ий рік показав, як **не треба** ставати до виборів. А тепер знов несовісні аґітатори хотілиб пхнути українців Волині до виборів по зразку з 1928 року. 1-ка намовляє зовсім не йти до виборів, 8-ка проповідує майже те саме, бо лає всі списки, а від свого відреклася, 19-ка лише на те існує, щоби розбивати українські національні сили, а підкінець і 22-ка пішла на таку саму демаґоґію, як 8-ка чи 19-ка. Побоялася, що через обєднання українців Волині не дібеться мандатів для себе. Почала втерту сельробівську волинку про „ундівських поміщиків і їх виборчих спільників жидівських капіталістів“.

Така аґітація може рахувати лише на несвідомість народніх мас на Волині. За нею можуть піти лише ті, які йдуть за сельробами. Вона може принести лише шкоду для народньої справи взагалі, а для висліду виборів зокрема. Але не зведе вона на манівці тих українців на Волині, які тямлять 1922-ий і 1928-ий рік, які вже хоч трохи познакомились з українським життям у Галичині і хоч трохи знають про працю 33-ох послів і сенаторів Українського Національно-Демократичного Обєднання.

З часом українці Волині більше довідаються про Галичину і тоді пізнають близче і ундівців і радикалів. Тоді й побачуть, що у складі тих партій немає ніяких ріжниць. Бо чим ріжниться радикальний адвокат від ундівського адвоката, радикальний селянин від ундівського селянина? І не один ундівський „поміщик“ хотів би мати хоч стільки землі, як мають радикальні посли селяне Роґуцький чи Шекерик. Коли-ж немає у радикалів священиків, то тому, що радикали в засаді поборюють релігію і церкву. А вже й самі вони мусять признати, що велика доля заслуг у здобутках українського народу належиться добрим українським священикам.

Отже радикальну партію можна з таким самим правом назвати поміщицькою, як і УНДО. Є це в нашій українській дійсности що найменше смішне. Натомісць є велика ріжниця у праці тих двох партій. Українське Національно-Демократичне Обєднання завсігди накликувало до спільної обєднаної праці цілого українського народу і до єдиного українського фронту накликувало воно при виборах у 1928 році. Соціялістично-Радикальна Партія завсігди висувала на перше місце свої партійні справи і вонаж довела до розбиття національного фронту при виборах у 1928-ому році.

Колиби при теперішніх виборах можна було складати нові виборчі списки, то майже певно булаб на Волині замісць 18-ки і 22-ки одна українська листа. Бо цього вимагає національний інтерес і наука з 1928-го року таки не пішла намарне. Біда в тому, що нових списків не можна було складати і поневолі довелось покутувати за гріх з 1928 року. Але це не дало права радикалам (22) неправдою паплюжити Українське Національно - Демократичне Обєднання (18). Тим більше, що своєю демаґоґією вони впроваджують у блуд українське селянство Волині і закріплюють той ґрунт, на якому росте таке бодяччя, як одинка і ріжні сельроби.

На виборах світ не кінчиться. Ми вже писали, що про мандати йде тут тепер найменше. Українське Національно-Демократичне Обєднання поставило собі вищу ціль: використати волинські вибори, щоби поширити національну свідомість на Волині і тісно звязати всіх українців у Польщі у спільній боротьбі за свої права та у спільних змаганнях до мети всього українського народу. До тієї цілі йде Укр. Нац. Дем. Обєднання отверто й чесно. Радикалам йде про мандати. Не завидуємо їм. Бо на цих мандатах, колиби вони їх навіть добули стільки, як думають, їх роля скінчиться. Неправдою ще ніхто далеко не заїхав.

Громадські вибори на Волині й Поліссі.

В літніх місяцях цього року відбудуться на Волині й Поліссі вибори до сільських і міських громадських рад. Вибори до громадської самоуправи не відбудуться в одному часі. В деяких громадах луцького повіту вибори вже назначені. На кождий випадок до осени відбудуться вибори до громадських рад на цілому просторі Волині й Полісся.

Українське населення тих земель мусить напружити всі сили, щоби піти до виборів зорґанізовано і взяти в свої руки громадську самоуправу. Громадські вибори на Волині мають ще й тому велике значіння, що від складу громадських рад залежить склад повітових соймиків. Як відомо, кожна сільська громада вибірає 2-ох до 5-ти членів повітового соймику. Таким чином вислід громадських виборів має рішаюче значіння на склад повітових соймиків. Негайно по виборах до громадських рад осінню цього року вибіратимуть громадські ради членів повітових соймиків.

Дотеперішні громадські ради на Волині і Поліссі не сповнюють своїх завдань ані супроти українського населення громад, ані супроти українського народу. Править громадою не громадська рада і громадська управа, а громадський писар. Громадські ради, не знаючи громадських законів, признають у своїх буджетах підмоги польським сиротам, польським приватним школам, „стшельцам“, польським рільничим товариствам і т. п. Нігде на лік не можна зустріти українських вивісок на громадських урядах і українських написів на дороговказах.

Ще гірше стоїть справа з повітовою самоуправою. Повітові соймики своїми підмогами удержують майже виключно польські товариства на Волині й Поліссі і тим уможливлюють польським товариствам польонізацію українських земель.

Ми мусимо піти до громадських виборів зорґанізовано і вибрати громадськими радними таких українців, які схочуть і вмітимуть боротися за права самоуправи. Українське Національно-Демократичне Обєднання рішило взяти живу участь в громадських виборах на Волині й Поліссі. В тій цілі, щоби познакомити українське населення з виборчою ординацією до громадських рад і з законами про громадську самоуправу, видає окрему книжечку, яка вже при кінці травня появиться в розпродажі. Українці лише тоді зможуть успішно боротися з виборчими зловживаннями, коли знатимуть постанови виборчої ординації.

Крім цього Відділ правної поради при Народній Канцелярії у Львові, при вул. Косцюшка ч. 1 А II. п. уділюватиме устних і письменних інформацій і порад у всіх справах звязаних з громадськими виборами на Волині й Поліссі, а українські посли з 18-ки відбуватимуть підготовчі наради в справі громадських виборів.

Національне Обєднання хоче допомогти українському населенню перевести громадські вибори. Всі свідомі громадяне Волині й Полісся повинні при доповняючих виборах до сойму і сенату голосувати на список ч. 18. Вибір послів зі списку Українського Національно-Демократичного Обєднання (УНДО) уможливить Обєднанню взяти в свої руки справу громадських виборів і довести ту справу до побідного кінця. Національне Обєднання іде до соймових виборів не з шумними фразами, а з пляном праці над розбудовою українського життя у всіх ділянках, а зокрема в ділянці самоуправи.

Посол В. Целевич.

З передвиборчого руху на Волині.

ВОЛОДИМИРЩИНА. В квітні відбувся на Володимирщині ряд менших і більших передвиборчих віч, а крім цього посол Кохан з членами Пов. Комітету пп. Ю. Бундою і С. Сасаєм та уповаженням на Коритницьку ґміну п. Руґером відбули цілий ряд нарад. Від 15-го квітня до 1-го травня відбулися наради крім поданих вже в останньому числі „Свободи", ще й у селах: Стенжаричі, Никитичі, Коритниця, Ішів, Кладні, Мосур, Заболоте і Ворчин. Наради пройшли серед незвичайного заїкавлення зібраних, прихильників Укр. Нац.-Дем. Обєднання. Треба надіятись, що ці наради вплинуть дуже додатньо на скріплення українського політичного цаціонального життя у володимирському повіті.

Крім загальних справ, обговорено на нарадах ріжні технічні справи в звязку з виборами. Між иншим відбулися великі віча: 24/4 в Гайках і 29/4 в Пузові.

Дня 4. мая було віче в Хмелеві для сіл: Хмелів, Хмелівка і Хоболтів. Слід зазначити, що з Володимира в слід за нашим послом їхав верхом поліціянт. Тогож дня було віче в Микуличах, нарада в Яковичах і віче в Березовичах. Зібрані щиро дякували пос. Коханови за приїзд і просили заложити у Володимирі Повітовий Комітет УНДО, а всі приступлять в члени.

Дня 5. мая була нарада в Бублах, 6. віче в Бискупичах. Всюди населення витало пос. Кохана радо і заявляло, що одинока щиро українська листа це ч. 18, і тільки на неї будуть голосувати. В днях 4—6. ц. м. товаришив послови представник з Володимира Юхим Бунда, котрий промовляв на вічах у Березовичах і Бублах.

РІВЕНЩИНА. В неділю дня 13-го квітня відбулося велике віче в селі Посягва, бугринської ґміни. Зібралося біля 500 осіб з доколичних сіл. Промовляв посол Максимович. На віче приїхали спеціяльно фірами військові осадники, які весь час вигуками перебивали промовця. Попереджені вічевики не дали спровокуватися вигуками осадників, щоби присутний представник влади не розвязав віча. Шойно під кінець віча осадники почали між собою бійку і їх обандажованих вивезла поліція з села. Між українськими селянами переведено арешти. Арештовано Івана Ужинського, Наума Лаворіка і Дмитра Копцевого, яких відставлено до Рівного. Крім того арештовано ще двох учасників віча. По трьох днях арештованих випущено з тим, що кожного дня вони мусять голоситися на постерунку, що віддалений від них 8 км. Подія на вічу ще більше переконала наших селян, як їм йти до виборів. — 13/4 відбулося велике віче на площі біля церкви в селі Вільгір. Зібралося дуже багато селян з доколичних сіл і учасники віча в селі Посягві. Промовляв посол Максимович, який представив зібраним становище українського народу під Польщею, працю Українського Нац.-Дем. Обєднання і зокрема Укр. Парл. Репрезентації. — Тогож дня відбув посол Максимович нараду в Колесниках, а пос. Великанович велике віче під голим небом в Гощі, на якому було кількасот людей з Гощі і околиці. — 27/4 відбулася нарада в селі Віткіл. Справи в звязку з виборами реферував посол Максимович. — Тогож дня відбув він віче під голим небом в Андрусієві і пізним вечером нараду з молоддю в Заставю. В Андрусієві зібралися були селяне і з сіл Липки, Блудів, Невірків і ін. Кількох сельробів і місцевий арендатор поляк закликали зібраних зовсім не йти до виборів, але їх аґітація не мала ніякого успіху. Нарада з молоддю в Заставю пройшла серед милого настрою і стрілецьких пісень та товариської гутірки до пізної ночі. — 28/4 відбув посол Максимович нараду з мужами довіря, представниками кількох сіл у Межирічі. — На всіх вічах зібрані одноголосно заявлялися за Укр. Нац.-Дем. Обєднанням і зпаючи працю Укр. Парл. Репрезентації постановляли голосувати на листу ч. 18.

КОСТОПІЛЬЩИНА. Посли Тершаковець і Яворський відбули передвиборчі віча у слідуючих селах: 27/4 в Антонівці і нараду в містечку Березне, 28/4 велике віче на подвірю Василя Шнайдера в Березнім, вечером тогож дня в Москвині, 29/4 рано в Білці, в полудне в Яблінній, а вечером в Печалівці. Помимо цього, що віча не були заздалегідь заповіджені, то на протязі 1—2 годин зібралося дуже багато селян, які бажали послухати своїх послів з Галичини. Серед селян є велике заїкавлення виборами, а ще більше цікавляться вони працею Українського Клюбу в соймі, про яку вони досить добре поінформовані, хоч подекуди зовсім немає українських часописів. Зібрані на вічах одноголосно постановляли голосувати на листу ч. 18., а в кожному селі найшлися свідомі селяне, які взяли на себе обовязок допильнувати, щоби вибори випали якнайкорисніше.

КОСТОПІЛЬЩИНА. 4. травня ц. р. відбулося велике віче в ґміні (волости) Степань. Проводив вічем гром. Никифор Кудра. Зібраних до 800 громадян заявились одноголосно за листою ч. 18. — Тогож дня перед вічем відбулась передвиборча нарада в Казимірці, а вечером у Стидині. — 5. V. рано відбулась передвиборча нарада в селах Мидзк Малий і Великий, пізніше в Яполоті, Збужу, Любашах і Корчіві. Настрій всюди дуже гарний. Всюди намічено мужів довіря, а в Степані вибрано ґмінний виборчий комітет. Всі заявляються за листою ч. 18.

ЛЮБОМЛЬЩИНА.

Вівторок 6. травня ц. р. в храмовий день св. Юра відбувається в повітовому місті Любомль великий відпуст у старинній місцевій церкві св. Юра, на котрий приїзджає богато людей не тільки з цього повіту, але і з сусідньої Ковельщини. Цей відпуст використано для передвиборчої аґітації. Зголошено в старостві посольське віче, котре розпочато після відправи та процесії доокола церкви, яку тогож дня хотів захопити ксьондза „всходнєго обжондку" Василь Гроші дав причину до великого релігійного скандалу.

Віче відбулося на ринку недалеко церкви св. Юра, в якому взяло участь дуже богато людей з цілої Любомльщини. Перший говорив пос. д-р Степан Баран про працю Укр. Парл. Репрезентації в соймі і сенаті, про оборону рідної землі, котру забирають кольоністи і осадники, про оборону рідної школи перед цілковитим сполщенням, вреші про оборону української православної церкви в Польщі. Укр. Парл. Репрезентація вела цю оборону і вести її буде дальше як одинока суто національна репрезентація українського народу в польських законодатних тілах. Опісля перейшов пос. д-р. Баран до справи поновних виборів на Волині, обговорив всі виборчі списки; виказуючи, що свідомий український виборець є обовязаний голосувати на список ч. 18, а не на комунізуючих сельробів (список ч. 8. зглядно ч. 19 або тепер ч. 36) чи на соціялістично-радикальний список ч. 22.

Очевидно не може бути мови про це, щоби український виборець голосував на московський список ч. 20. або на польський список ч. 3 „Визволеня", котре спровадило кольоністів і осадників на українські землі. Вкінци виказав потребу взяти масову участь при виборах до сенату дня 25 травня ц. р. і опісля до сойму 13 липня ц. р. та не слухати польських підшептів або і урядових залякувань, щоби не йти до голосування, за чим аґітують давніщі сторонники одиники. Опісля промовляв пос. о. Михайло Ганушевський про потребу національної свідомости і національної солідарности і пос. Антін Кунько про справи господарські і податкові, яких обороною займаються Укр. Парл. Репрезентація.

Промови послів зробили на учасників помітне враження. Треба зазначити, що в Галичині не мають найменшого поняття про нечуваний терор, що панує на Волині і Поліссі. Українське населення на селі без власної інтеліґенції, заголукане поліційним терором, коротає свій вік в темноті і нужді. Посли з УНДО, що обїжджають тепер Волинь, є перші з національних українських інтеліґентів, які доходять навіть до далеких сільських закутин. Вони роблять тепер дійсний історичний перелім на Волині і український волинський селянин пораз перший бачить у себе українського національного посла. Моральний і національний успіх теперішньої великої акції послів і сенаторів з УНДО на Волині буде незвичайний і трівко злучить тамошніх селян з нашим національним проводом в Галичині. Тепер ми дійсно перейшли сокальський кордон і дійшли до українського села на Волині.

Віче пройшло поважно і спокійно. Перед вічем і після віча зголошувалося до наших послів богато селян і селянок з цілого повіту і з місцевих міщан і міщанок, в ріжних справах, особливо в справі арештованих за політичні провини, що сидять тепер у слідчій тюрмі в Ковлі і Луцьку і посли давали бажані інформації, а посол д-р Баран обіцяв як адвокат занятися справою арештованих.

Посол о. Ганушевський і посол Кунько обїхали в двійку частину сіл в любомльському повіті, а решту обїдуть в найблищому часі. В останньому тижні перед виборами себто від понеділка 19 с. м. до пятниці 23 с. м. будуть вони пробувати в Любомлі в готелі Каца і там належить до них звертатися в справі виборів до сенату в дни 25 ц. м.

До послів д-ра Барана, о Ганушевського і Кунька зголосився також відомий з Жабча о. Віталій Сагайдаковський, діяльний український партіот, що пробуває тепер в селі Дубечно почта Кримно в ковельськім повіті у відносинах подібних, які мав давніше в Жабчу. Це село Дубечно захопили уніяти всходнєго обжондку під проводом о. Василя Гроша, бувшого православного діякона. **Вони захопили церкву, парафіяльні будинки і весь ґрунт і не хотять їх звернути мимо цього, що всіх вірних цеї нової польської релігії є Дубечні всего 28 родин, коли православних є 208 родин, що ствердив минулого тижня віроісповідний референт з ковельського староства особисто на місци в Дубечні. З о. Сагайдаковським відбули згадані посли довшу конференцію, а посол д-р Баран списав нові факти насильного захоплювання православних церков на Волині горсткою униятів східного обряду.**

Самі кандидати до сойму і сенату зі списка ч. 18 беруть малу участь у виборчій акції, а деякі з них майже ніякої. Щось подібне у нас в Галичині булоби зовсім немислиме.

Волинські селяне хлібом-сіллю вітають наших послів.

Дня 4-го травня відбулося велике районове віче в Мошкові на Дубенщині. На вічу промовляли посли Укр. Нац. Дем. Обєднання Вислоцький і Целевич, та про справи православної церкви говорив член Пов. Народнього Комітету УНДО в Дубні п. Кибалюк. Село Мошків ще до недавна було наскрізь сельробівське, але тепер пізнало своїх фальшивих приятелів сельробів і стало на чистий національний ґрунт. При вїзді послів до села вийшло напроти них кількасот поважних громадян господарів і зустріли їх з хлібом-сіллю. Один з них привітав послів патріотичною промовою від імени села підкреслюючи, що витає їх як братів-галичан і своїх оборонців. Оба посли зворушені дякували за привітання і приобіцяли оправдати довіря до них українських селян на Волині.

Віче відбулося під голим небом на подвірю одного господаря. На вічу виступив один з сельробів і хотів обороняти збанкрутовану 8-ку. Коли-ж побачив, який є настрій зібраних, то закінчив свою промову побажанням, щоби пос. Чучмай, одинокий тепер посол з 8-ки, вступив до Українського Національно Демократичного Обєднання.

Всі як один постановили голосувати за список ч. 18.

Сельробам не щаститься.

Дня 27-го квітня влаштував сельроб Козма Пелехатий віче на торговиці в Межирічи. Зібралося кількасот людей. Але заразже на вступі зібрані закричали: „Забирайся", „проч до Москви". П. Пелехатому не дали сказати ні слова і він соромно зійшов з трибуни. Йому заявили, що на Волині немає місця для сельробів, а при виборах всі будуть голосувати на листу ч. 18. — Тогож самого дня зустріла така сама доля послів сельробів Вальницького і Сенюка в Клевані. Зібрані на вічу не допустили їх навіть до слова. Взагалі сельроби майже зовсім стратили на Волині ґрунт для своїх впливів.

На орґанізаційному фронті.

ЗБАРАЖ. Дня 10 квітня ц. р. відбулось в Збаражі заходом Повітового Народнього Комітету велике повітове віче, яке отворив голова комітету п. Іван Ткачук, господар з Красноселець, а якому проводив посол д-р Степан Баран. На вічу явилися посли д-р. Баран, о. пралат Куницький, Вол. Целевич і Антін Кунько і вони реферували на теми політичні, орґанізаційні, самоуправні і господарські і на їх основі на внесок п. Гринька Скаскова принято відповідні резолюції, а окрему резолюцію з заявою довіря і признання для Укр. Парляментарної Репрезентації. Принято вреші резолюцію з протестом проти більшовицького терору на Радянській Україні зі словами співчуття для жертв цього терору в теперішньому харківському процесі.

Від учасників віча було кілька запитів до присутніх послів в ріжних справах пр. в справі вимірювання податку і т. д., на котрі пояснення дав пос. д-р Баран. По закінченні віча богато присутних зголосилося у посла д-р Барана в громадських і особистих справах і вони також одержали від нього бажані інформації і виснення.

——o——

За скликанням сойму.

Соймовий маршалок Дашинський предложив 9. травня президентови Мосціцкому письмо Центроліву з домаганням скликання надзвичайної сесії сойму. На письмі є 149 підписів. Уряд обовязаний скликати сойм до 14 днів, але чи на довго, це питання.

Вправді сойм мабуть полагодити самі господарські справи, однак дуже можливе, що зараз на самому початку прийде до сварки зі соймом. А спірних справ назбиралося багато. Тому є здогади, що уряд або замкне знову соймову сесію або таки розвяже сойм. Можливе також, що прийде до зміни деяких міністрів

Занедбаний обовязок.

Відбудова краю, знищеного світовою війною, це один з найважніших обовязків польського уряду. Як той край відбудовано, всі добре знаємо. Минуло 12 літ, як скінчилась воєнна хуртовина, а воєнні знищення ще не направлені. Серед найгірших господарських умов знищене населення відбудовувалось само і досі ще скінчило відбудовуватись. Один польський інжинір мав нагоду обїхати сторони від Волковиск (на Білоруси) до Станиславова, отже місця, куди йшов боєвий фронт, і так описує свої поміщення.

Уступаючі російські війська нищили все, наступаючий неприятель не мав також милосердя на нічим, отже міста, села, загороди і двори щезали без сліду з поверхні землі. Найбільше була знищена Східна Галичина. Статистичні обчилення міністерства публичних робіт виказують 1 міліон 800 тисяч знищених будинків, з чого на міста припадає 140 тисяч. В містах відбудовано коло 60 тисяч будинків, отже навіть не половину, а відбудова сіл виказує коло 1 міліон. Лишається до відбудови по містах коло 80 тисяч, по селах коло 600 тисяч будинків.

Бідно виглядали наші села перед війною, але не краще виглядають сьогодня, бо відбудова власними силами ані трохи не подібна до того, що зроблено на знищених землях у Франції та інших краях. Тільки тут і там видко кращий будинок, всі інші будинки малі, нужденні, збиті якбудь — от карикатура будівництва. Кілько то було гарних плянів відбудови безпосередно після війни, а як далеко теперішне наше село від села европейського, гарно забудованого, забезпеченого у всі вигоди сучасного життя, як це бачимо у Франції, Бельгії або Німеччині! Відбудову і поправу господарського життя в Польщі відложено на далеку будучність.

Так пише інжинір поляк, що дивиться тверезо на сумну дійсність і робить міністерство публичних робіт відповідальним за всі ті занедбання. Не вільно допускати до провізоричного поладнання справи, але треба відбудувати, що осталось до відбудови, розумно, згідно з поступом, а з ново створених господарств зробити приклади добре заложених сіл на рівні з данськими або німецькими.

Чи є нині в Польщі сила, спроможна на такий вчинок? Чи є бодай один польський політик, що порядну відбудову східних земель уважає доцільнійшою від кольонізації польськими осадниками?

——o——

Міське самоврядування у Львові.

Міністер внутрішних справ Юзефський в часі свого побуту у Львові стрінувся з представниками міської громади і заявив, що теперішня комісарщина з прибічною радою у Львові буде усунена, а затє буде привернена давна міська рада, з президентом на чолі, вибрана ще в 1913 р., та доповнена з уряду представниками ріжних міських угруповань. Нові вибори переводити поляки бояться, бо ще не готовий новий закон про міські самоврядування, який забезпечить місто перед національними меншостями.

Слід пригадати, що львівська міська рада, вибрана в січни 1913 р. була в 1915 р. розвязана. Тимчасова міська рада, скликана намісництвом в 1918 р., складалася зі 100 радних, між ними 6 українців, а саме: д-ра Ст. Федака, рад. Громницького, Мик. Ганкевича, нотаря Онишкевича, дир. Нагірного і о. Лежогубського. Три останні вже не жиють. До теперішної прибічної ради належать 4 українці: сен. Децикевич, о. крил. Лопатинський, д-р Говикович і дир. Заячківський.

Новий дар митр. Шептицького.

Митрополит Шептицький закупив для українських робітниць і слуг у Львові, зорганізованих в товаристві „Будучність", величавий дім з городом коло стрийської рогачки. Цю реальність передав під управу сестер милосердя для вжитку найбіднійшої верстви українських робітниць. Називається вона „захист св. Андрія".

Для виявлення вдячности митрополитови гово-о „Будучність" улаштувало в неділю, 11. ц. м. у захисті ювилейне свято в честь митрополита. Був це концерт, зложений з промов, привітів, деклямацій і співів.

Захист св. Андрія це нова станиця українського культурного життя, що завдячує своє існування жертвенности митрополита Шептицького. Українське громадянство, що користується вже цілою низкою культурних установ завдяки щедрій руці Митрополита, повинно зі свого боку виявити тим більшу жертвенність на українські цілі.

Побіда буковинських українців.

При доповняючих виборах до румунського парляменту у черновецькому повіті дня 4. ц. м. вибраний послом український незалежний кандидат д-р Василь Лутчак, адвокат в Чернівцях. Він дістав 16.161 голосів, з того 5.488 голосів більше, ніж д-р Іл. Бачинський, кандидат румунської урядової партії царaністів, а це більше від інших румунських кандидатів.

Є це великий успіх української національної політики на Буковині. Вправді від проведення одного незалежного посла до букарештенського сойму положення буковинських українських послів не зміниться, але для української національної орґанізації це має велике значіння. Доси українські політичні угрупування йшли у хвости ріжних румунських партій, що дурили їх обіцянками, яких ніколи не додержали. Одна тільки українська національна орґанізація рішила боротись за права українського населення самостійно і вибір власного посла до парляменту свідчить про її силу та гарні вигляди на будуче.

Бандитизм в Румунії.

Американський фінансовий дорадник при польськім уряді Девей вибрався минулого тижня до Румунії, щоб довести до згідної господарської співпраці між обома державами. Дня 5. ц. м. пізним вечером вертав він автом з гостини у одного румунського достойника, аж недалеко Букарешту напали на нього бандити. З Девеєм їхали румунський посол з Америки Давіля і жінка польського посла з Букарешту Шембекова. Серед поля поперек дороги був розтягнений шнур, так що самохід мусів пристанути, а тоді вискочило з ровів 7 бандитів і стріляючи з револьверів, приказали пасажирам висісти. Забрали всім великі гроші і дорогоцінности, ушкодили одно колесо і щезли серед темноти, а самохід поїхав поволи до міста.

Для румунської влади ця подія є великою ганьбою, і щоб одобрухати Девея, румунський міністер фінансів видав в його честь бенкет, а уряд надяли його хрестом ордену Зорі. Сам Девей знову рад, що вийшов з тої халепи з життям.

——o——

Вісти з Радянщини.

Новий наступ безбожників. Провідник більшовицьких безбожників Ярославський вислав на села 300 аґітаторських відділів до боротьби з религією. Аґітаторів пороблено державними урядниками, так що непослух супроти аґітатора можна тепер підтягнути під непослух урядовій особі і карати як контрреволюцію.

Бояться самостійної України. Більшовицькі ґазети доносять, що в Одесі викрито нову українську орґанізацію самостійників, до якої належали залізничники і бувші українські старшини. На чолі орґанізації стояли Остапчук і Шапаренко, а прихильниками її були навіть члени робітничих союзів. Метою цеї орґанізації була самостійна Україна. Арештовано 25 людей.

Нарід бурмться. В сталінгородській окрузі товпа віруючих напала на комуністів, що кермували засівами, і побила їх. В селі Малороси коло Омска арештовано священика за протикомуністичну промову в церкві. Він і довів до упадку комуни „Червона гора". В селі Купцево під Москвою член церковної ради застрілив комуніста Горошкова. Вбивника розстріляно.

——o——

Лист з чужини.

Хто був на Чехах, може сказати, що то порядок і чистота не тільки дома, але й в поли. Чехи любуються в овочевій деревині, яку побачиш всюди, особливо на полях. Здовш збіжевих ланів, буракових чи якихнебудь піль тягнуться безчисленні ряди овочевих дерев. Найменший клаптик землі, до якого нема приступу, засаджений якоюсь овочевою деревиною.

На весну край виглядає чудово. Як їхати залізницею, годі очі відорвати від околиць, вкритих скрізь овочевим цвітом. Цілий світ видається якийсь інший, як в казці, як в сні.

А звичаї які тут гарні! В місяці травні відбуваються фестини чи там забави, на які зїздяться люди з цілої околиці. Потяги переповнені, а самоходів стільки, що трудно перейти. А в кождого, великого чи малого, якась цвітка в руках або припнята до одежі. Всі веселі, вдоволені, всім радісно жити.

Був я на святі першого мая, яке в Чехах є державним святом, бо святом праці. Варто побачити чеський похід, спокійний, упорядкований, з порядними орхестрами і співами, словом — величавий. По полудни всі йдуть за місто, до природи. Обмаєні, розбавлені.

Згадав я про рідний край і подумав: коли у нас будуть такі порядки як на Чехах? І. К.

В Індії кипить.

Арештування провідника індійських націоналістів Ґандія викликало серед індійського населення страшенне розярення. По всіх містах вибухають заворушення. Індійці бються з поліцією та військом, падуть десятками і сотками трупи. В кількох місцях індійці підпалили поліційні будинки, повбивали поліціянтів, обляли нафтою і спалили. Анґлійська влада, надіючись загального повстання, приказала всім европейцям виїхати з Індії. Заноситься на страшенну різню.

——o——

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол В. Целевич.

Коли можна вимагати від мешканців громади чинить в натурі на користь державних, воєвідських і повітових доріг?

На основі постанов закону про будову і удержання публичних доріг з дня 10 грудня 1920 р. (В. з. ч. 6. з 1921 р. поз. 32) на випадок загроження або перервання комунікації наслідком елементарних випадків, як снїжні засипи, повени і т. п., можуть орґани державної адміністрації першої інстанції, себто староства, а в наглих випадках також громадські власти, зарядити примусове достарчення перевозових засобів і роботизни до робіт на державних, воєвідських і повітових дорогах. Але тих чинить в натурі ніхто не є обовязаний виконувати даром, лише за оплатою з властивого дорогового фонду, яку устійнює повітовий виділ. Коли би дороговий фонд не хотів заплатити, то покривджені мають внести скаргу до воєвідства.

У випадку, коли орґани дорогової адміністрації, котрі виконують у власнім заряді будову і удержання публичних доріг і мостів, не можуть одержати в дорозі добровільної умови перевозових засобів, потрібних до виконання тих робіт, то на основі постанов розпорядку президента про достарчування перевозових засобів для виконання будови і удержання публичних доріг і мостів з дня 20 жовтня 1927 р. (В. з. ч. 95. з 1927 р. поз. 846) може староство по вислуханню повітового виділу зарядити примусове достарчення перевозових засобів разом з обслугою за оплатою з властивого дорогового фонду. Цей обовязок тяжить на власниках перевозових засобів з тим, що від рільників не можна жадати перевозових засобів в часі засівів і збору з поля та з віддалі більшої як 10 км. від місця робіт.

Інформація відноситься до всіх українських земель.

Драчки без кінця.

Ми вже раз згадували, що нашим громадам загрожує нова драчка, бо старости по наказу із гори жадають від наших громад, щоби купували ріжні таблиці в честь маршалка Пілсудського, ставляли йому памятники і т. д. На днях одержали ми обіжник староства в Перемишлі з 18 квітня 1930, висланий до всіх громад перемиського повіту, в якому дорікає начальникам громад, що досі не зложили по 10 зол. на справлення для громади памяткової медалі маршала Пілсудського в честь 10-ліття відродження Польщі. Староство це взиває громади, аби до 6. мая ц. р. начальники громад посклядали в старостві по 10 зол. на такі медалі, які відтак мають бути гарно оправлені і приміщені на стіні громадського уряду.

Звертаємо увагу наших громад і всіх громадян, що для громад нема ніякого законного обовязку такі медалі купувати.

По наших селах чорна нужда. Люде гинуть з голоду, податки тиснуть, села невідбудовані, дороги, ріки та потоки неуреґульовані, Польська Дирекція взаїмних обезпечень секвеструє за залеглости, у всяких польських банках і касах кредит замкнений, а ти, хлопе, що не маєш гроша на кусник хліба для дитини, купуй памяткові медалі! Наші громади повинні це в старостві представити або внести на письмі рекурс до воєвідства.

——o——

НОВИНКИ.

— **Міністер внутрішних справ Генрик Юзефський обїхав попереднього тижня всі 3 східногалицькі воєвідства, люструючи адміністраційну владу.** У Львові приняв на послуханню представників політичних орґанізацій, між іншими Орґанізації Українців м. Львова.

— **Хто замітає вулиці в Будапешті?** На засіданню міської ради в Будапешті стверджено, що вулиці замітає 269 робітників, між якими є 16 інжинірів, 6 бувших офіцирів, а 12 скінчило гімназію. Всі вони не могли дістати іншого заняття.

Інструкція для мужів довіря листи ч. 18.

День перед виборами муж довіря і його заступник повинні зголоситися до обводової комісії та показати предсідникови і членам комісії свої уповноваження. В день виборів від 9-ої години рано аж до кінця підрахунку висліду голосування муж довіря мусить бути в виборчому помешканню; в разі потреби вийти хочби на хвилинку, він залишає на своє місце заступника. Перед початком голосування муж довіря оглядає кімнату, щоб не було в ній ніяких відозв, плякатів, значків, щоб стіл зі скринкою (урною) стояв по середині, щоб нікого крім членів виборчої комісії і мужів довіря не було. Потім оглядає саму урну (скринку) чи дійсно в ній нічого нема, а також принесені головою комісії коперти, котрі повинні бути всі однакової краски (кольору) з печаткою голови окружної комісії, розміром 9 на 12 центиметрів.

Підчас голосування муж довіря сидить за столом з виборчою комісією, стереже, щоб ніхто не отвирав скринки і не заглядав до неї. Виборці повинні входити по одному й зголошувати своє назвиско та імя; члени комісії дивляться в списки виборців, і як що виборець є в них, голова дає йому коперту, в котру виборець вкладає свою карточку, не показуючи, що на ній написано. Ніхто з присутних не має права розмовляти з виборцем. Вложивши карточку до коперти і не заклеюючи її, виборець віддає коперту голові, котрий, не розглядаючи карточки, кидає коперту до скринки; виборець виходить, а на його місце приходить другий і т. д. В разі сумніву муж довіря може жадати, щоб голосуючий дав доказ, що дійсно його називско таке, як проголошує; доказом таким може бути: „довуд особісти", російський чи австрійський пашпорт, військовий документ, метрика, витяг з книг населення, студентська леґітимація, як рівнож особиста знайомість виборця хоч з одним членом комісії.

Найбільш уваги повинен звертати муж довіря на **підрахунок голосів**: один з членів комісії виймає зі скринки коперти, бере карточку і віддає її голові, котрий повинен голосно перечитати число, а карточку показати мужеви довіря, котрий записує собі всі числа на одним папериці, а 18 (наше число) на другім, щоб не помилитись. Коли вже в скринці не буде ні одної карточки (а в тім треба переконатись особисто), робиться загальний підрахунок, скільки голосів впало на кожне число. Карточки уживаються за неважні: 1) коли вони вложені до коперти, на якій нема печатки, чи з яким-небудь значком; 2) коли на них не написано числа; 3) коли крім числа на картці є якісь нотатки (значки або слова), 4) коли картка не білої краски, 5) коли в коперті знаходиться кілька карток з ріжними числами; 6) коли на картці написано число неіснуючої окружної листи кандидатів.

По скінченню підрахунку муж довіря підписує разом з головою й членами комісії протокол.

Як що він зауважить яке-небудь надужиття чи несправедливість, то робить про це заяву на письмі і долучує її до протоколу.

Муж довіря перед виборами повинен докладно ознайомитись з виборчою ординацією, щоб добре знати, як провадиться виборча акція.

По скінченню підрахунку він негайно повідомляє про вислід голосування свого окружного уповноваженного і український виборчий комітет.

Наші мужі довіря подбають перед днем виборів, щоби всі виборці мали картку ч. 18, та щоби в день виборів усі як один пішли до виборів.

— **Арештування д-ра Заяця.** В Рівному арештовано львівського адвоката, д-ра Заяця, що виїхав туди як сельробівський аґітатор з приводу соймових виборів. На сельробівському вічу прийшло до бійки, в часі якої д-ра Заяця сильно побито, а одного учасника вбито. Поліція арештувала кільканайцять осіб, між ними й д-ра Заяця, бо здогадуються, що вбивства доконано в порозумінню з ним.

— **Червоний когут.** В Романові пов. Бібрка, згоріла стирта вівса, власність графа Потоцького. Хтось підпалив. З тої самої причини згоріло 5 господарських загород в Гаях Суходольських пов. Броди і будинки Ямполера у Филипківцях пов. Бучач.

— **Наслідки піянства.** Перед військовим судом у Львові відбулася розправа проти сержанта 6. летунського полку в Скнилові, Едварда Яхтгольца, що в лютім ц. р. пробив ножем на смерть свою жінку. Зробив це по пяному, коли жінка докоряла йому, що пропиває всі гроші в кантині. Розправа виказала жахливі картини піянства, що панувало в цій касарні. Підстаршини запивалися до безпамяти, пили горівку склянками або вливали собі лійкою до горла. Найбільшим героєм серед піяцької компанії був Яхтгольц, якого піянство довело й до злочину. Маючи те на увазі, суд увільнив від вини і кари.

— **Огневий день.** Місточко Угнів пов. Рава Руська, впало жертвою великої пожежі, що навістила його двічи, 7. і 8. ц. м. Першого дня згоріло 12 домів, а другого 29 домів і 24 стодоли. Кількадесять родин остало без даху. — В Бориславі пов. Дрогобич згоріли 7. ц. м. 23 жидівські крамниці. — Тогож дня горіло в Микуличині пов. Надвірна. Згоріли міська електрівня, аптика, тартак і інші будинки. Огонь мабуть підложено, бо почало горіти нараз з двох сторін.

— **Що може божевільний.** Із заведення для божевільних в Кульпаркові випустили хорого Шенвілера з браку місця. Вернувши до родинного села Дорнфельду коло Львова, Шенвілер кинувся з ножем на Льва Сливку і поклав його трупом. Його звязали і відставили назад на Кульпарків.

— **Злочин з нужди.** Андрій Цісовський в Барлові пов. Новий Санч в часі неприсутности жінки в хаті виняв з колиски півторамісячну дитину, положив на порозі і відтяв їй сокирою голову. Арештований сказав, що не хоче мати більше дітей, бо не має чим їх годувати.

— **Землетрясення** навістило Персію, Індію та Арґентину. В Персії потерпіло місто Сальмас, а в Індії Пеґу, в яких не остався ніодин цілий дім. Тисячі людей убитих і ранених. В Арґентині знищена провінція Мендоза.

ДОПИСИ.

ЗЕЛІВ ПОВ. ГОРОДОК ЯГАЙЛОНСЬКИЙ. **Освітна робота з перешкодами.** Заходом читальні „Просвіти" відбулося у нас 24. квітня ц. р. свято в честь Т. Шевченка. Співав гарно хор під проводом дяка Ів. Павлюка. Людей зійшлось багато, навіть із сусідних сіл. На жаль є в селі кілька одиниць, що хотіли перешкодити концертови, уладивши забаву з музиками недалеко читальні. Ті темні духи стають поперек шляху освітної праці, задоволяються коршмою і довели до того, що нашa кооператива і молочарня перейшли в руки жидів.

ВАСИЛІВ ВЕЛИКИЙ, (УГНІВЩИНА). **Поліції не подобається Т-во „Сокіл".** В неділю 6. квітня ц. р. місцевий „Сокіл" робив в читальняній салі сокільські вправи. На салю прийшов постерунковий з Корчмина, хвилю приглядався вправам, а потім викликав провідника „Сокола" Гриця Федоровича і запитав: „Чи то сон войскове цвічення"? На відповідь, що це Т-во „Сокіл" робить сокільські вправи, сказав: „То єст тільки замасковане, а то може биць що іннего". Забрав від Гр. Федоровича сокільський впоряд, а відходячи сказав: „Тераз може пан ісьць коньчиць, а як пан достане 14 дні, то бендзе пан відзял, цо значон цьвічення". — 12. квітня поліція з Корчмина перевела домашню ревізію у Гр. Федоровича і в бібліотекаря читальні „Просвіти" у Василеві великім, шукала, мовляв, за зброєю і нічим не виказуючись, перевернула цілу хату та обійстя. При ревізії не найдено нічого. — Того самого дня перевели ревізію в місцевій кооперативі „Сільський Господар". Шукали також за зброєю. Не найдено нічого. Рівнож переведено ревізію у книговодця кооперативи Назара Заяця і в секретаря читальні. Шукали за карабіном. Копали навіть в землі. Нічого не найшли, але мимо цього Назареви Заяцеви казали зголоситися на постерунок. Коли той не явився, то в неділю рано прийшов по нього постерунковий з Корчмина і забрав з собою. — Члени місцевого „стшельца" відгрожуються, що замкнуть Сокіл, заборонять забави, замкнуть читальню, а про це все постарається управитель місцевої школи Валеріян Станькевич. — У Василові переведено вже давно протиалькогольний плєбісціт, але місцева кооператива продає горівку та розпиває і деморалізує молодь. Про це знає і староство, але горівкою таки торгують. Поліція цього неначе не бачить.

РІСНА РУСЬКА, ПОВ. ЛЬВІВ. **Оживлення культурної праці.** Завдяки гуртові молоді, яка працює в читальні „Просвіти", культурне життя в селі почінає оживати. Дня 21. квітня ц. р. влаштувала читальня виставу, ставлючи три маленькі одноактівки. Вистава пройшла дуже добре, чому в значній мірі спряли гарні декорації, які позичено в читальнях в Клепарові і Левандівці. Колиб не було в селі одиниць, які перешкаджають праці, то культурне життя селян розвивалось би далеко успішніше. На жаль, поборюючи трдноші самої праці, приходиться ще й боротися зі своїми несвідомими людьми.

Ціни у Львові.

ЗБІЖЕ: Пшениця двірська 39·25—40·25, збірна 35·75—36·75, жито 17·00—18, ячмінь 19·25—19·75, овес 17·50, гречка 24—25, просо 28—29.

НАБІЛ: Маслосоюз платив кооперативам 11. травня: масло експортове солене 4·90, — несолене бльокове 4·90, молоко 0·34, сметана 1·70, копа яєць 5·90.

ГРОШІ: Доляр амер. 8·90, канад. 8·80, чеська корона 0·26, рум. лев 0·05, астр. шілінґ 1·26, фанц. франк 0·35, фунт штерл. 43·80, червінець 13·50, нім. марка 2.12

Видає С-ка „Діло", зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Од. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів. Ринок ч. 10.